

Normes no absolutes

Sovint diem que si una oració en què aparegui el terme relatiu el que (o bé la que, els que o les que, aquest terme es pot substituir per el qual (o bé la qual, etc.), és senyal que l'ús del conjunt el que és incorrecte i que cal, efectivament, dur a terme aquesta substitució. Aquest fet és el que té lloc tan sovint en oracions de relatiu que representen complements preposicionals: «...una festa en la que participen», «...una comissió a la que s'ha de demanar...», «...el poble per al que treballa...». En tots aquests casos la substitució a què ens hem referit és possible. Vol dir, doncs, que aquestes construccions són incorrectes, i que caldria refer-les així: ...festa en la qual participen... una comissió a la qual s'ha de demanar... el poble per al qual treballa...

Però les normes d'aquesta mena no sempre tenen aquest caràcter tan absolut. S'enuncien amb aquest caràcter per esperit de simplificació, obeint al lògic i comprensible afany de fer assimilar a un públic vast, pot predisposar a subtileses gramaticals, la manera d'evitar una errada sintàctica que observem que es comet incessantment, que apareix insistentment, repetidament, fins i tot en publicacions i revistes que ja tenen cara i ulls, com una mena d'agram indestructible, talment com una malura invencible de la nostra sintaxi. Però també convé de veure i de fer adonar que en alguns casos, la possibilitat d'aquesta substitució no indica cap incorrecció: indica, simplement, que una mateixa idea, o dues idees afins, es pot o es poden expressar per mitjà de formulacions gramaticals diferents.

Una oració com El professor més antic, el que va inaugurar el curs, és el professor M. és ben correcta, malgrat que en lloc de el que va inaugurar... podriem dir el qual va inaugurar el curs. Fixem-nos, però, en la diferència: en el primer cas hi hauria un nom sobreentès, (el professor) que va inaugurar el curs, i aquesta frase representaria una oració amb un valor determinatiu anàleg al del grup nominal inicial: el professor més antic. En canvi, el qual va inaugurar el curs, és una típica frase relativa explicativa. Es a dir, serveix per a explicar alguna cosa de l'antecedent, que ja es considera ben determinat per ell mateix.